

Ritter Andrea: LGBT mediáció - van-e különbség a módszerben?

Gondolatok az „LGBT mediáció - Egy szociálisan innovatív módszer hazai bevezetése” című NCTA-2015-11001-F számú Norvég pályázat keretében megvalósult projekt tapasztalatai kapcsán

Az utóbbi években elterjedőben van a mediáció módszere Magyarországon. Ez az alternatív konfliktuskezelési metódus hasznos az élet különböző területein, a bíróságokon, mint resztoratív eljárás, a válásoknál, mint a megegyezést segítő eszköz, a különböző jóvátételi eljárásokban, de az üzleti világban is. A módszert egyre több szakember tanulja meg és képviseli az országban, értékrend változást generálva akár a társadalomban is.

Az LGBT mediáció mint eszköz egy kisebbségi csoport problémáin akar segíteni. Az LGBT közösség tagjainak egyrészt a többségi társadalom felől érkező homofóbia, megkülönböztetés miatt több konfliktusban lehet részük, másrészt akár szubkulturális jellemzőikből eredően is meglehetnek a sajátos problémáik. A mediátorok megosztottak abban a kérdésben, hogy vannak-e az LGBT mediáció módszerének olyan sajátosságai, amelyek megkülönböztetik azt a más célcsoportú mediációktól?

A PIPA Alapítvány norvég projektje kapcsán sokféleképpen közelítettük meg ezt a kérdést. Kétféle célcsoporttal dolgoztunk; egyrészt célunknak tartottuk, hogy az LGBT civil szervezetek és maguk az egyének is képződjenek, ismerjék meg ezt a módszert, hogy egy jól használható eszközt kapjanak konfliktusaik megoldására akár magánéleti, akár közösségi vagy társadalmi szinten. Másrészt viszont a mediátoroknak is szerettük volna bemutatni az LGBT mediációt, hogy felhívjuk a figyelmüket az LGBT közösségben lévő konfliktus szituációkra, hogy jobban edukált módon közelítsenek a jövőben ezen kisebbség problémáihoz.

Időről-időre felmerül az a kérdés, hogy vajon van-e tehát különbség az LGBT tárgyú mediációban a más célcsoportnak tartott mediációhoz képest? A PIPA alapítvány munkatársai mellett érvelnek, hogy a módszer az természetesen ugyanaz, az általános keretfeltételek nem különböznek ugyan a többi mediációhoz képest, de **az LGBT mediációnak vannak ugyanakkor olyan sajátosságai, amelyeket hasznos figyelembe venniük a mediátoroknak**, ha ilyen típusú esettel találkoznak. Ezt támasztja alá a pszichológiai szakirodalom is, amely szintén hangsúlyozza azokat a pszichés faktorokat, amelyekre figyelniük kell a pszichológusoknak, ha értő és affirmatív módon kívánnak segíteni az LGBTQ szexuális orientációjú embereken. Ezeket a pszichológiában használatos szempontokat extrapolálva írok néhány megfontolásra érdemes szempontot a mediátorok részére.

1. A melegséget nem betegségként felfogó, elfogadó (affirmatív) viszonyulás elsajátítása és adott esetben kifejezése. Sokszor maguk a szakemberek is előítéletekkel, információ hiányában korlátokkal küzdenek, legyen az illető pszichológus vagy mediátor. Fontos és alap követelmény, hogy minden segítő dolgozzon saját előítéletein és igyekezzen leküzdeni azokat. Ez egy folyamat, amely magában hordozza a szakmaiság fejlesztését, az önismeret fejlesztését és a szubkulturális sajátosságok megtanulását. Egy heteronormatív, vagyis a heteroszexualitást „normálisként”, egészségesként elfogadó társadalomban ez nem is olyan könnyű, mint gondolnánk. Belénk ivódott értékrendszerünk felülvizsgálata és alakítása egy folyamat, amely tudatos figyelmet kíván.

2. Sokszor megfigyelhető akár a szakirodalomban is, hogy abszolút módon közelítenek egy-egy jelenséghez. Mi azt hangsúlyozzuk, hogy nem mindegy, melyik földrészen, országban, társadalmi-politikai berendezkedésben dolgozik a szakember, és keletkezik pl. az adott konfliktus. Az adott társadalmi környezetből eredő „realitásvet” tehát figyelembe kell venni. Fontos megérteni, hogy nincs abszolút igazság, csak társadalmi környezettől függő helyzet, személy, konfliktus, és abban kell segíteni a feleknek a legjobb konfliktusmegoldás megtalálását.
3. Általában is fontos a szakembernek tudnia, hogy az LMBTQ embereknek egyedi szorongásai vannak az adott társadalomtól függetlenül is. Milyen körülmények között élnek, hol, kik a szomszédaik, van-e gyerekük, aki a közintézményekben esetleg homofób támadásoknak vannak kitéve, mit gondol a szivárványcsaládról az eredetcsalád, ahol a meleg ember felnőtt, stb.
4. A különböző szexuális orientációk (L, M, B, T, Q, I, A), azok különbségeinek alapvonalai hasznos tudásként merülhetnek fel a mediátor tevékenységében.
5. Sokszor kell segíteni a családoknak a coming out körüli krízis megoldásában. Ez adott esetben, az amerikai társadalmakhoz hasonlóan itt is lehet egy mediátori munka, amelyhez szintén nem árt egy háttértudás. Magában foglalja adott esetben azt, hogy a mediátor jó, ha tisztában van a meleg identitás fejlődés szakaszaival, a coming outtal kapcsolatos krízis jellegzetességeivel, a szereplők melegséggel kapcsolatos attitűdjével...stb. természetesen ez sok esetben nem aktív, hanem háttér tudás marad, melyet nem közlünk, a tudás azonban akár hallgatólagosan is befolyásolhatja a mediáció kimenetelét.
6. A coming out mint konfliktusforrás azt megelőzően is lehet egy szakember témája, amely szintén előfordul más társadalmak gyakorlatában. A szülő vagy a gyerek már az információ másikkal való megosztása előtt tanácsért fordulhat a szakemberhez. A szülők és gyerekek közötti konfliktusok a tudás megosztása körüli a szakaszban szinte törvényszerűek. Ha ekkor fordul valaki egy mediátorhoz, megrövidíti a krízis hosszát.

A mediátorok nem csak a már kialakult konfliktusokban segíthetnek ebben az esetben;

1. A meleg közösségben az azonos nemű családalapításkor sok esetben 2 melegpár érintett, akik együtt vállalják a születendő gyereket. Az amerikai társadalmakban egyre gyakoribb, hogy nem csak a szülők, de a barátok, egyéb hozzátartozók is, sokszor 4-6 ember előre kialakítottan vesznek részt a gyerekvállalásban. Már a gyerek születése előtt megegyeznek abban, hogy ki milyen feladatokat vállal a gyerek nevelésében, a különböző élethelyzetek eldöntésében (szülők válása, iskolaválasztás, anyagi költségek felmerülése, esetleges halál miatti helyzetekben...stb.). Mindezt mediációs szerződésekben rögzítik, felkészülve előre is a konfliktusokra ugyanúgy, mint az összes elképzelhető élethelyzetre. Ez a fajta megállapodás egyfajta tudatosságot, felelősségvállalást sugall, ami mind a családok számára, mind akár a társadalomnak hasznára válhat. Ilyen szerződést még Magyarországon tudtommal nem kötöttek, bár a Pipa Alapítvány mediációs szolgáltatásai között több éve ajánlja ennek lehetőségét.

2. Nem csak a gyerekvállalásnál lehet előre megegyezést kötni, de a Magyarországon érvényben lévő törvények szerinti azonos neműek számára elérhető élettársi szerződés megkötésekor is. A vagyonmegosztáson kívül pl. a közös vállalkozások indításakor és más élethelyzetekre is lehet mediációs szerződésben rögzíteni a kereteket.
3. Végezetül a képzett mediátornak legalábbis tanácsos a heteroszexualitást előnyben részesítő beszédmód kerülése – ez a kitétel szintén hasznos, és bizalmat ébreszt a kliensben. Bár a többségi társadalom sokszor már észrevétlenül is kifejezi a nemi polaritást, érdemes erre figyelnie a mediátornak, hiszen előtte éppen egynemű felek ülnek, akik nem eszerint élnek. Ez egy hosszabb folyamat, sok gyakorlatot kíván, de a figyelemmel lassan átalakítható.

Összegezve; egy mediátornak, a többi segítő szakma képviselőjéhez hasonlóan tudatában kell lennie pozíciójuk fontosságának. Kimondatlanul is a társadalmat képviselik, ha szakszerűen dolgoznak, elfogadottságot tudnak nyújtani ennek a rétegnek. Viselkedésükkel mindenképpen hozzájárulnak ahhoz is, hogy mit fognak magukról gondolni ezek a családok. A mediátor tehát bár semleges módon képviseli a hozzá jövő feleket, mégis szüksége lehet azokra a tudások, viselkedési szempontok elsajátítására, amelyeket cikkemben felsoroltam. Ez gazdagíthatja a mediátor látókörét és biztonságosabbá teszi ezen kisebbség életét.